

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕЙТИНГУВАННЯ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЗА ПОКАЗНИКАМИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

© 2015 ТИМОШЕНКО О. В.

УДК 338.24

Тимошенко О. В.

Методологічні засади рейтингування країн Європейського Союзу за показниками макроекономічної безпеки*

Обґрунтовано основні суперечності діючих методичних підходів до оцінки рівня економічної безпеки держави та розроблено пропозиції щодо запровадження єдиної методології її оцінювання, яка була б прийнятною для використання на міждержавному рівні або для певного кластера країн. На основі проведених досліджень встановлено, що уніфікованих ознак класифікації країн не існує. Для визначення найбільш важових коефіцієнтів та критичних значень індикаторів економічної безпеки доцільно групувати країни за рівнем економічного розвитку, запропонованим комісією ООН та МВФ. Аналіз рівня економічної безпеки проведено для країн — членів Європейського Союзу як окремого кластера країн на прикладі показників макроекономічної безпеки. На основі оцінювання встановлено, що запропонований перелік індикаторів і їхніх критичних значень є економічно обґрунтованим і побудований за принципами адекватності, репрезентативності і комплексності. Найбільш безпечними країнами ЄС, які відповідають встановленим нормативам макроекономічної безпеки у 2004 р., були Австрія, Данія, Швеція, Фінляндія, причому відсоток абсолютно безпечних країн у 2014 р. зменшився із 14,3 до 7,1 % і такими країнами залишилися лише Данія і Швеція. Впродовж аналізованого періоду до зони ризику потрапили Болгарія та Хорватія, в небезпечній зоні перебувала Естонія, Литва, Латвія, Румунія. Україна у 2014 р. за рівнем макроекономічної безпеки перебувала у критичному стані, що сигналізувало про серйозні структурно-системні дисбаланси її розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, країни — члени Європейського Союзу, міжнародні рейтинги-системи, індикатори макроекономічної безпеки, міжнародні індекси, групування країн, методологія оцінювання

Табл.: 5. Бібл.: 24.

Тимошенко Олена Володимирівна — кандидат економічних наук, доцент, декан, факультет економіки та інформаційних технологій, Київський національний університет культури і мистецтв (вул. Щорса, 36, Київ, 01601, Україна)

Email: etymoshenko@i.ua

УДК 338.24

UDC 338.24

Тимошенко Е. В. Методологические основы рейтингования стран Европейского Союза по показателям макрэкономической безопасности

Обоснованы основные противоречия действующих методических подходов к оценке уровня экономической безопасности государства и разработаны предложения по введению единой методологии его оценки, которая была бы приемлемой для использования на межгосударственном уровне или для определенного кластера стран. На основе проведенных исследований установлено, что унифицированных признаков классификации стран не существует. Для определения наиболее значимых коэффициентов и критических значений индикаторов экономической безопасности целесообразно группировать страны по уровню экономического развития, предложенному комиссией ООН и МВФ. Анализ уровня экономической безопасности проведен для стран — членов Европейского Союза, как отдельного кластера стран, на примере показателей макрэкономической безопасности. На основе оценки установлено, что предложенный перечень индикаторов и их критических значений является экономически обоснованным и построено по принципу адекватности, репрезентативности и комплексности. Наиболее безопасными странами ЕС, соответствующими установленным нормативам макрэкономической безопасности в 2004 г. были Австрия, Дания, Швеция, Финляндия, причем процент абсолютно безопасных стран в 2014 г. уменьшился с 14,3 до 7,1 % и такими странами остались только Дания и Швеция. В течение анализируемого периода в зону риска попали Болгария и Хорватия, в опасной зоне находилась Эстония, Литва, Латвия, Румыния. Украина в 2014 г. по уровню макрэкономической безопасности находилась в критическом состоянии, что сигнализировало о серьезных структурно-системных дисбалансах ее развития.

Tymoshenko O. V. Methodological Bases for Ranking the European Union Countries in Terms of Macroeconomic Security

The fundamental contradictions of existing methodical approaches to assessing the level of the state economic security have been substantiated and proposals on the introduction of a unified methodology for its assessment, which would be acceptable for use at the international level or for a specific cluster of countries, have been developed. Based on the conducted researches it has been found that there are no unified signs for such classification of countries. To determine the most significant coefficients and critical values of the indicators of economic security, it is appropriate that the countries should be grouped in terms of the level of the economic development proposed by the UN Commission and the IMF. Analysis of the economic security level has been conducted for the countries-members of the European Union as a separate cluster of countries on the example of macroeconomic security indicators. Based on the evaluation it has been found that the proposed list of indicators and their critical values is economically sound and built on the principle of adequacy, representativeness and comprehensiveness. In 2004 the most secure countries of the EU corresponding to the macroeconomic security standards were Austria, Denmark, Sweden, Finland, and as in 2014 the percentage of absolutely secure countries decreased from 14.3 to 7.1%, only Denmark and Sweden remained in the ranking. During the analyzed period Bulgaria and Croatia got into the risk zone, Estonia, Lithuania, Latvia, Romania were in a danger zone. In 2014 Ukraine in terms of its macroeconomic security was in a critical state, which testified about serious structural and system imbalances in its development.

Keywords: economic security, countries-members of the European Union, international ranking systems, macroeconomic security indicators, international indices, groups of countries, assessment methodology

*Дослідження проведено у рамках науково-дослідної теми «Механізм державного регулювання забезпечення економічної безпеки держави» (державний номер реєстрації: 01150006584, керівник теми — Тимошенко О. В.)

Ключевые слова: экономическая безопасность, страны – члены Европейского Союза, международные рейтинги-системы, индикаторы макроэкономической безопасности, международные индексы, группировки стран, методология оценки.

Табл.: 5. Библ.: 24.

Тимошенко Елена Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, декан, факультет экономики и информационных технологий, Киевский национальный университет культуры и искусств (ул. Щорса, 36, Киев, 01601, Украина)

Email: etymoshenko@i.ua

Tabl.: 5. Bibl.: 24.

Tymoshenko Olena V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Dean, Faculty of Economics and Information Technology, Kyiv National University of Culture and Arts (vul. Shchorsa, 36, Kyiv, 01601, Ukraine)

Email: etymoshenko@i.ua

Вступ. Питання, пов'язані з аналізом показників економічної безпеки, узагальненням методологічних основ її інтегрального оцінювання, розробкою заходів щодо зміцнення основних функціональних складових економічної безпеки, привертають увагу науковців майже всіх країн світу. Ця проблематика знаходиться у полі зору відомих вчених-економістів, які є провідними спеціалістами не лише у напрямках розробки механізмів забезпечення економічної безпеки на локальному та міждержавному рівнях. Також це питання активно досліджується вченими у сфері економіко-математичного моделювання з метою розробки єдиної методології оцінювання, яка б була прийнятною для більшості країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості оцінки економічної безпеки досліджують такі науковці, як: В. Геєць, С. Глаз'єв, А. Ілларіонов, Дж. Міль, Д. Сакс, В. Мартинюк, В. Мунтіян, А. Сухоруков, Ю. Харазашвілі, Г. Чехович, Е. Хекшер, Г. Терборн, Дж. Майер. Обґрунтування методологічних засад групування країн світу, зокрема їх класифікація залежно від рейтингової позиції на основі розрахунку міжнародних індексів, знайшло своє відображення у працях вчених-економістів Ю. Дудки, О. Мамчур, С. Сидорової.

У переважній більшості досліджень, у методичних рекомендаціях, закріплених на державному рівні, центральними є питання, які стосуються сутності, рівня та складових, що формують економічну безпеку, однак питання, пов'язані з методологією розрахунку, коректністю оцінювання, формуванням множини індикаторів та їх порогових значень із урахуванням національних особливостей країни та можливістю використання запропонованої методології на міждержавному рівні, недостатньо досліджені.

Метою роботи є обґрунтування основних суперечностей методичних підходів оцінки економічної безпеки держави, розробка пропозицій щодо запровадження єдиної методології її оцінювання, яка була б прийнятною для використання на міждержавному рівні, і на цій основі рейтингування країн-членів Європейського Союзу за показниками макроекономічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, алгоритм розрахунку інтегрального рівня економічної безпеки на міждержавному рівні має розпочинатися із обґрунтування і моніторингу основних економічних індикаторів та їх функціональних складових, із урахуванням доступності інформативно-статистичної інформації для усіх без виключення досліджуваних країн. З одного боку, принцип доступності деякою мірою порушує принцип неперерв-

ності, що припускає коригування тих чи інших складових економічної безпеки з можливістю врахування нових індикаторів та розробки статистичних методів їх розрахунку, але в межах нашого дослідження сформуємо таку множині індикаторів, яка б адекватно відображала стан економічної безпеки та враховувала доступність інформативної бази дослідження.

Не менш важливим етапом інтегрального оцінювання економічної безпеки є обов'язкова оцінка основних показників у динаміці для виявлення тенденцій економічного зростання чи стагнаційної макроекономічної динаміки досліджуваних країн. Порівняння отриманих результатів зі світовими тенденціями та критичними значеннями є складним процесом, оскільки нормування індикаторів проводиться саме до порогових значень. Основний парадокс теоретико-практичного дослідження в цьому напрямі полягає в обґрунтуванні прийнятного рівня порогових значень розрахованих показників. Так, наприклад, рівень боргового навантаження у розмірі 60 % від ВВП для країн Європейського Союзу є прийнятним і не створює загрози для економічного розвитку цих країн, тоді як для України перевищення критичного значення зазначеного коефіцієнта є загрозою дефолту та стагнації економіки країни і потребує комплексних заходів щодо поліпшення управління державним боргом.

Інноваційна безпека, яка вимірюється відношенням витрат на науково-прикладні дослідження до ВВП, для країн, які розвиваються на засадах інноваційної моделі, повинна демонструвати випереджаючі темпи зростання порівняно з іншими індикаторами і мати найбільший ваговий коефіцієнт, тоді як для країн із транзитивною економікою критичне значення цього індикатора встановити важко. Рівень бюджетної безпеки, який характеризується перерозподілом державних фінансів через ВВП країни, залежить від рівня децентралізації влади та важливості важелів державного регулювання економічних процесів. За умов ринкових економічних відносин, вільної конкуренції та лібералізації торговельних відносин чи буде коректним встановлювати єдине критичне значення цього показника. У табл. 1 згруповано основні показники для оцінювання рівня економічної безпеки різних країн світу за різними методиками.

Отже, основними суперечностями наявних методологічних підходів оцінювання рівня економічної безпеки є:

- перелік індикаторів, з одного боку, є занадто великим та громіздким, що ускладнює статистичний збір інформації і математичний апарат розрахун-

Таблиця 1

Групування показників для оцінювання рівня економічної безпеки

Країна (методика)	Показники першого порядку для оцінювання рівня економічної безпеки
Білорусія, Росія	Виробнича сфера, енергетична, науково-технічна сфера, інвестиційна сфера, фінансова сфера, зовнішньоекономічна, соціальна сфера, екологічна сфера, сфера вдосконалення правопорядку, сфера правового регулювання [6]
Україна	Демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова (банківська, безпека небанківського фінансового ринку, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека та грошово-кредитна)
Швеція та інші країни Європейського Союзу	Макроекономічна безпека, соціально-трудова, цінова безпека, грошово-кредитна безпека, зовнішньоторговельна безпека, бюджетна безпека, ефективність функціонування бізнесу, виробнича, податкова безпека, індекс конкурентоспроможності та корупції [4]
США	Економічна безпека, соціальна безпека, баланс платежів (сальдо платіжного балансу) [10]
Матрично-графічна модель	Обсяг та зростання ВВП країни, обсяг прямих іноземних інвестицій країни, обсяги зовнішнього боргу кожної окремої країни, робоча сила у країнах [13]
Індекс внутрішніх і зовнішніх загроз економічної безпеки	Розташування території країни в зоні стихійного лиха, незбалансований експорт (переважання одного (двох) експортних товарів у структурі експорту), наявність територіальних претензій із боку іноземних держав, хронічне від'ємне сальдо поточного платіжного балансу, надлишкова міграція, залежність від імпорту енергоносіїв, скорочення кількості населення [2]
Авторська методика	Макроекономічний показник, продовольча складова, соціально-демографічний показник, монетарний індикатор, фіскально-боргова складова, зовнішньоекономічний показник, інноваційний, інвестиційний індикатор, показник екологічної сталості (за необхідності – міжнародні індекс-системи)

ків, а з іншого боку – деякі складові економічної безпеки не в повному обсязі відображають реальний стан економіки в певній сфері (у переважній більшості методичних підходів відсутні складові правопорядку, рівня злочинності у розрізі коефіцієнтів, не виокремлено податкову безпеку країни, екологічна складова взагалі нехтується під час інтегрального оцінювання);

- метод експертних оцінок під час обґрунтування вагових коефіцієнтів має суб'єктивний характер, оскільки коефіцієнти обробляються на зразок статистичного оброблення матеріалу, що не повною мірою враховує окремі думки експертів і не може бути використаним для розрахунку інтегрального індексу на міждержавному рівні, оскільки враховує лише національні особливості досліджуваної країни. Для відповідності вагомості коефіцієнтів необхідно частіше проводити експертне опитування і враховувати думки експертів різних держав для встановлення їх розміру на міждержавному рівні.

Для визначення вагомості коефіцієнтів рекомендуємо застосовувати окремі ігрові концепції під час оцінювання групових рішень та використовувати інструментарій кореляційного аналізу (зокрема рангової кореляції), що дозволить найбільш точно сформулювати пріоритетність та вагомість індикаторів економічної безпеки;

- для розрахунку інтегрального індикатора економічної безпеки в Україні використовується лінійна (адитивна) форма замість мультиплікативної (нелінійної), яка б більш адекватно відображала нелінійні процеси в економіці. За інтегральної оцінки більш коректним буде застосування індек-

су економічної безпеки нелінійних залежностей, наприклад, виробничих функцій (функцію Кобба-Дугласа), але при цьому необхідно зауважити про можливість ускладнення математичного апарату дослідження [7];

- визначення порогових значень індикаторів економічної безпеки дозволяє шляхом порівняння виявити потенційні загрози на рівні небезпеки і вчасно вжити необхідних заходів щодо упередження подальших негативних наслідків. Саме за цих обставин встановити прийнятні та однакові рівні порогових значень індикаторів для всіх країн не є можливим, оскільки їх розмір залежить від типу економічної системи держави, структурних змін в економіці, соціально-політичної ситуації.

Тож проаналізуємо методичний підхід оцінки індикаторів економічної безпеки у кількості 22 показників та їх порогових значень, запропонований російським ученим-економістом С. Ю. Глаз'євим, який знайшов найширше застосування в офіційних документах Російської Федерації [3]. Згідно з його розрахунками переважна більшість індикаторів економічної безпеки Російської Федерації у 1996 році перебувала за межами критичних значень, але в цілому на загальному світовому фоні Росія потрапила в 30 % найбільш безпечних та високорозвинених країн світу. Але такий благополучний рейтинг ставить під сумнів можливість імплементації методологічних засад розрахунку економічної безпеки на міждержавному рівні, оскільки найімовірним є той факт, що Російська економіка виявилася більш безпечною, ніж, наприклад, економіка Аргентини, Кувейту та ОАЕ, які на час дослідження демонстрували позитивну динаміку стійкого економічного розвитку.

Так, учений-економіст А. М. Ілларіонов зазначає, що «запропоновані величини порогових значень економічної безпеки С. Ю. Глаз'єва є випадковими та економічно необґрунтованими». Для доведення свого припущення вчений проводить комплексний аналіз рівня економічної безпеки в контексті фактично всіх країн світу. Його розрахунки свідчать: жодна країна світу не є економічно безпечною, що переконує про суттєві недоліки запропонованої методики [3].

На нашу думку, основним недоліком наявних методичних рекомендацій щодо оцінки показників економічної безпеки є необґрунтовані величини порогових значень індикаторів. Так, наприклад, якщо порівнювати досліджувані країни за показником ВВП на душу населення щодо середнього розміру ВВП на душу населення по країнах «Великої Сімки», то заздалегідь стає очевидним, що такому розміру не відповідатиме майже 80 % країн світу. Крім того, запропоновані показники з метою їх використання у світовому масштабі мають бути узгодженими відповідно до стандартної термінології, яка використовується у міжнародній та європейській економічній статистиці (залежно від кластера країн для аналізу економічної безпеки).

Для визнання порогових значень пропонуємо використовувати такі методи: функціональних залежностей, макроекономічних моделей, евристичні або аналогові методи, стохастичні методи, законодавчий підхід, урахування оцінок міжнародних організацій та метод експертних оцінок.

Отже, переважна більшість наявних методологічних підходів має суб'єктивний та локальний характер і не може бути використана для дослідження та вимірювання інтегрального індексу економічної безпеки на світовому рівні або для певного кластера країн. Саме за цих обставин інтегральна оцінка рівня економічної безпеки з метою її використання на міждержавних рівнях має враховувати групування країн залежно від типу економічного розвитку, стану ресурсного потенціалу та географічного розташування країни, способу ведення економіки та ступеня розвитку суспільства.

Наступним етапом дослідження буде аналіз перебіку наявних методологічних підходів щодо групування країн. Одним із найважливіших методів класифікації країн у світовій економіці є об'єднання їх у групи за показником ВВП на душу населення (використовує ООН), валовим національним продуктом ВВП на одну особу (використовує Світовий банк та розраховує за методом купівельної спроможності).

В Україні використовують класифікацію країн світу, яка підготовлена відповідно до Національного стандарту України «Коди назв країн світу» (ДСТУ ISO 3166-1:2009), ґрунтується на розробленому статистичним відділом Організації Об'єднаних Націй (ООН) списку «Standard Country or Area Codes for Statistical Use» (далі – список ООН) і повністю відповідає сучасній практиці ООН. Розподіл країн за вищезазначеною методикою, а саме за регіональним економічним угрупованням, є таким: андське співтовариство; азійсько-тихоокеанське економічне співробітництво; південноамериканський спільний ринок; північноамериканська зона вільної торгівлі; асоціація держав Південно-Східної Азії; Латиноамериканська асоціація інтеграції; Європейський Союз; карибське співтовариство і спільний

ринок; спільний ринок Східної та Південної Америки; співдружність незалежних держав; європейська асоціація вільної торгівлі; організація економічного співробітництва та розвитку; найменш розвинені країни; організація країн – експортерів нафти; економічне співтовариство держав Західної Африки; економічне та валютне співтовариство Центральної Африки; ліга арабських держав [8].

На нашу думку, найбільш комплексним і водночас економічно-обґрунтованим є групування країн за методологією Міжнародного валютного фонду, який поділяє країни залежно від ступеня суспільно-економічного розвитку, а саме: країни із розвинутою економікою і країни з ринком (включає 37 країн), а також країни, що розвиваються (152 країни). У свою чергу, країни із розвиненими ринками поділяються на окремі кластери, причому одна країна може бути одночасно включена до різних типологічних структур: зона євро, основні країни з розвинутою економікою (G7), інші країни з розвинутою економікою (країни з розвинутою економікою за винятком G7 і єврообласті), країни, які є членами Європейського Союзу [20].

Останнім часом дедалі популярнішим стає групування країн залежно від їх рейтингової позиції на основі розрахунку міжнародних індексів. Такий підхід має певні недоліки і не може бути використаний у контексті кластеризації країн для визначення інтегрального показника економічної безпеки. Крім того, якщо статистичні показники для розрахунку міжнародних індикаторів відсутні, держава отримує за вказаним індикатором нульову позицію, що суттєво і неадекватно знижує її загальний рейтинг.

У світовій практиці існують різноманітні індекси, які можна поділити на соціальні (індекс соціальної глобалізації, багатовимірний індекс бідності, індекс суспільства знань), економічні (індекс глобальної конкурентоспроможності, індекс економічної глобалізації, індекс легкості ведення бізнесу, індекс економічного ризику, індекс залучення прямих іноземних інвестицій, індекс сприйняття корупції, індекс мережевої зрілості) та комплексні (індекс людського розвитку, індекс якості життя, загальний індекс глобалізації) [5]. Основні економічні рейтинг-системи та їх сутність згруповано в табл. 2.

Так, наприклад, за індексом глобальної конкурентоспроможності всі країни світу можна поділити на чотири кластери, а саме: країни з найвищим рівнем глобальної конкурентоспроможності, країни із середньо-високим індексом, країни з низьким рівнем глобальної конкурентоспроможності та глобально неконкурентоспроможні країни. За рівнем економічної свободи кластеризація країн буде такою: економічно свободні країни, країни з порівняно високим рівнем економічної свободи, країни з низьким рівнем економічної свободи, економічно нерівні та пригнічені країни [2].

Для визначення впливу міжнародних рейтингів на економічну безпеку необхідно встановити найбільш репрезентативні показники, які дозволять визначити місце України у координатах світового фінансово-економічного простору та проаналізувати рівень економічної безпеки у міжнародних вимірах. Дискусійним залишається питання щодо включення до інтегральної оцінки економічної безпеки (міжнародного індексу економічної безпеки) вже наявних міжнародних рейтингів та індексів.

Таблиця 2

Основні міжнародні економічні індекси та їх сутність

Назва індексу	Сутність індексу
1	2
Індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму [24]	Індекс дає змогу оцінити здатність економіки забезпечувати достатньо високу ефективність ведення бізнесу та стадію економічного розвитку країни. Порівнюють конкурентоспроможність країни за 113 змінними. Базовими вимогами є: якість інституцій, інфраструктура, макроекономічна стабільність, охорона здоров'я та початкова освіта. До посилювачів ефективності відносять вищу освіту та професійну підготовку, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, рівень розвитку фінансового ринку, технологічну готовність, розмір ринку. Рівень розвитку бізнесу та інновації відносять до чинників розвитку та інноваційного потенціалу. Принциповою особливістю є те, що інтегрально цей індекс враховує концепцію стадій економічного розвитку кожної країни
Індекс конкурентоспроможності країн світу Інституту розвитку менеджменту (IMD, Швейцарія) [18]	Індекс включає понад 320 показників, які об'єднані в 4 групи конкурентоспроможності: «Макроекономічні показники» (78 показників: критерії оцінки національної економіки, міжнародної торгівлі, іноземних інвестицій, зайнятості й цін), «Ефективність уряду» (70 показників: бюджетна, податкова політика, інституційна інфраструктура, регулювання бізнесу, громадські інститути), «Ефективність бізнесу» (67 показників: критерії продуктивності, ринку праці, фінансових ринків, менеджменту, корпоративних цінностей) та «Інфраструктура» (114 показників: базові індикатори інфраструктури, а також коефіцієнти інфраструктури для розвитку технологій, науки, охорони здоров'я, екології й освіти). На основі отриманих рейтингових оцінок формують «профілі конкурентоспроможності» окремих країн
Індекс легкості ведення бізнесу Світового банку [14]	Індекс характеризує легкість і простоту адміністративних процедур малого та середнього підприємництва. Показники щодо розрахунку індексу поділяють на дві групи: перша група – рівень міцності правових інститутів щодо регулювання бізнесу (4): кредитування, захист інвесторів, забезпечення виконання договорів, вирішення неплатоспроможності підприємств; друга група – складність і вартість процедур регулювання (7): реєстрація підприємств, отримання дозволів, реєстрація власності, оподаткування, міжнародна торгівля
Індекс економічної свободи The Heritage Foundation у партнерстві із The Wall Street Journal [18]	Індекс визначає рівень лібералізації взаємодії держави та бізнесу на основі інтегральної оцінки основних чотирьох складових свободи суб'єктів економічної діяльності: верховенство права; право на приватну власність та свободу від корупції; обмеження правління – рівень фіскальної свободи; державні витрати; ефективність регулювання – рівень монетарної, інвестиційної та фінансової свободи; відкритість ринків – рівень свободи бізнесу та свободи торгівлі. Індекс дає змогу зіставити обмеження і перешкоди щодо економічної діяльності, які застосовують уряди різних країн. В основу розрахунку цього індексу покладено ідею Адама Сміта щодо залежності добробуту країни від ступеня свободи ринку і свободи економічної діяльності в ній, що поєднує в собі як кількісні, так і якісні показники
Індекс SEDA (Аналіз сталості економічного розвитку країни), The Boston Consulting Group [9]	Щоб оцінити основні складові добробуту, використовує 10 вимірів соціально-економічного розвитку. SEDA оцінює розвиток за 3 часовими горизонтами: поточний рівень добробуту, науково-технічний прогрес (за останні п'ять років) і довгострокова сталість. SEDA демонструє порівняльну ефективність країни в переведенні ВВП і зростання ВВП в добробуті її населення. Методологія SEDA дозволяє порівнювати рівень соціально-економічного розвитку країни за такими параметрами: доходи, економічна стабільність, зайнятість населення, рівність доходів, громадянське суспільство, управління, освіта, охорона здоров'я, довкілля й інфраструктура. Параметри охоплюють як матеріальний, так і нематеріальний добробут громадян
Індекс економічного ризику країн світу, Euromoney [15]	Інтегральний індекс містить реальні розрахунки та результати в 15 категоріях, що в сукупності відносяться до економічного, структурного та політичного ризику. Щоб отримати загальний бал, існують вагові коефіцієнти, за укрупненими категоріями індексу вагові коефіцієнти є такі: політичний ризик – 30 %; економічні показники – 30 %; структурна оцінка – 10 %; кількісне значення боргових показників – 10 %; кредитний рейтинг – 10 %; відкритість до фінансових ринків та ринків банківських послуг – 10 %. У якісній складовій індексу вагомість кожного елемента така: економічний ризик – 43 %, політичний ризик – 43 %, структурна складова – 14 %
Індекс людського розвитку [1]	Інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території: рівня життя, освіченості та довголіття. Він є стандартним інструментом під час загального порівняння рівня життя різних країн і регіонів. Індекс публікується в рамках програми розвитку ООН у звітах про розвиток людського потенціалу і був розроблений в 1990 році групою економістів на чолі з пакистанцем Махбубом-уль-Хаком. Однак концептуальна структура індексу була створена завдяки роботі Амар'я Сена
Індекс EMBI (Emerging Markets Bond Index) + Україна [15]	Інтегральний показник, що розраховується як середньозважений спред валютних облігацій ринків, що розвиваються до прибутковості облігацій Казначейства США (у базисних пунктах для всього ринку і окремо за облігаціями кожної країни)

1	2
Індекс глобалізації Швейцарського економічного інституту (KOF Swiss Economic Institute) [21]	Індикатор дає змогу проранжувати країни відповідно до їх участі у процесах глобалізації, глобальних зв'язків, інтеграції та взаємозалежностей в економічній, соціальній, технологічній, культурній, політичній та екологічній сферах. Індекс розраховує щорічно Швейцарський економічний інститут для 208 країн світу у розрізі трьох складових: економічної, соціальної і політичної, відокремлюючи їх субіндексами «фактичні економічні потоки», «економічні обмеження», «обмін інформацією», «особисті контакти», «культура близькості»

На основі проведених методологічних досліджень щодо класифікації країн можна дійти висновків, що уніфікованих ознак групування не існує. Для встановлення найбільш вагомих показників економічної безпеки та їх порогових значень вважаємо обґрунтованим групувати країни залежно від їх економічного розвитку та з урахуванням регіонального економічного групування, запропонованого комісією ООН та МВФ. Нами буде проведено аналіз статистичних показників – індикаторів економічної безпеки порівняно зі встановленими критичними значеннями для країн Європейського Союзу як окремого кластера країн (критичні значення встановлено з урахуванням світового досвіду та узагальненням напрацювань у цій сфері). Для України можливим є коригування порогових значень індикаторів економічної безпеки, які запропоновані для країн Європи. Але, враховуючи той факт, що Україна кілька десятиліть тому займала лідируючі позиції за рівнем соціально-економічного, суспільно-політичного та індустріального розвитку, як порівняно із країнами США, так і розвиненими країнами Європи, та враховуючи активний євроінтеграційний вектор розвитку економіки нашої держави, для виявлення негативних тенденцій будемо використовувати однакові критичні значення показників економічної безпеки.

У табл. 3 наведено статистичні дані та отримано на основі розрахунків показники, які характеризують макроекономічну безпеку по країнах Європейського Союзу за 2005–2014 рр. Країни, які не відповідають встановленим критеріям і мають високий рівень макроекономічних загроз розвитку за кожним із досліджуваних індикаторів, згруповано у табл. 4.

Із наведених даних видно, що пороговому значенню показника «ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності від середнього по країнам ЄС-28» у розмірі 75% в 2014 році не відповідало 4 країни. При цьому, в Болгарії значення цього показника є суттєво нижчим (більше, ніж в 2 рази), ніж в середньому по країнах Європейського Союзу, що створює потенційні загрози макроекономічному розвитку з позиції оцінювання рівня економічної безпеки. Позитивним є те, що впродовж аналізованого періоду рівень ВВП на душу населення в цілому, а також із урахуванням паритету купівельної спроможності у цих країнах зростає.

В Україні впродовж аналізованого періоду розмір ВВП на душу населення зріс в 1,7 рази і в 2014 році становив 3,08 тис. дол. США, але його рівень у 10 разів нижчий, ніж у середньому по країнах ЄС-28. ВВП на душу населення за ПКС від середнього по ЄС-28 в Україні в 2005–2014 рр. становив 0,24–0,25 %, що в 3 рази нижче за критичне значення.

Дані табл. 3 свідчать про те, що рівень безробіття у країнах Європейського Союзу становить у середньому в 2014 році – 10,8 %, що перевищує критичний рівень безробіття на 3,8 %. Найвищий рівень безробіття зафіксований в Греції – 26,8 %, Іспанії – 24,3 %, Хорватії – 21,0 %, натомість низький рівень безробіття в Австрії – 4,5 %, Данії – 5,2 %, Мальті – 5,9 %, Німеччині – 5,0 %. Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання рівня безробіття як у середньому, так і за всіма країнами-членами Європейського Союзу, що є сигналом макроекономічного дисбалансу та недостатньо регульованої політики на ринку праці.

Вкрай серйозне занепокоєння викликає високий рівень тривалого безробіття майже у всіх країнах-членах Європейського Союзу. Отже, як соціальне явище тривале та довготривале безробіття є проблемою не тільки виключно українського суспільства. Тривале безробіття негативно впливає не тільки на процес раціонального використання трудового потенціалу країни заради практичної реалізації соціальних та економічних програм, а й на повсякденне життя пересічних громадян, обмежуючи їх можливості щодо повноцінного наповнення особистого життя, реалізації професійних та життєвих перспектив [11].

Критичний рівень тіньової економіки встановити важко, оскільки нелегальний бізнес загрожує світовій економічній стабільності. За підрахунками експертів та різними оцінками встановлено, що для країн із розвиненими ринковими інститутами рівень тіньової економіки не має перевищувати 15 %, тоді як для країн із перехідною економікою цей рівень може коливатися від 30 до 40 % [12]. Без урахування тіньового сектора економіки стає неможливим проведення фінансово-економічного аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень на макроекономічному рівні. У середньому по країнах ЄС-28 рівень тіньової економіки за офіційними джерелами демонструє тенденцію до зниження, в 2014 році він зменшився на 2,3 в.п. і досягнув рівня 16,2 %. Серйозне занепокоєння викликає той факт, що в таких країнах, як Греція, Естонія, Кіпр, Латвія, Мальта, Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Хорватія, макроекономічна безпека за рівнем тіньової економіки перебуває в передкризовому становищі.

Тіньова економіка в Україні, за даними Державного комітету України в 2014 році, становила 20,0 %, а за методом «витрати населення – роздрібний товарообіг» її розмір перевищував 50 %, що створює реальну загрозу макроекономічній безпеці України і перешкоджає розвитку конкурентоспроможності країни та її інтеграції у європейське співтовариство [12]. В цілому проблема тіньової економіки є глобальним феноменом і притаманна всім без винятку країнам світу та всім суспільно-економічним системам, але в одних країнах її обсяги є незначними і не створюють зна-

Таблиця 3

Показник	Рівень тіньової економіки, %			Рівень безробіття, %			Рівень тривалого безробіття, %			Сальдо торговельного балансу, млрд дол.			Темп приросту ВВП, %			ВВП на душу населення від середнього по ЄС, %			ВВП на душу населення за ПКС, тис. дол.			ВВП на душу населення за ПКС від середнього по ЄС, %		
	2			3			4			5			6			7			8			9		
	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014
Країна	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014	2005	2010	2014
Австрія	10,3	8,2	7,8	5,2	6,9	4,5	25,3	25,2	24,8	1,5	-4,3	-2,1	2,1	1,9	2,5	1,46	1,51	1,55	34,7	41,8	46,2	1,32	1,30	1,32
Бельгія	20,1	17,4	16,1	8,5	8,3	8,5	51,6	48,7	44,6	20,7	-2,3	-6,8	1,9	2,5	1,1	1,41	1,44	1,44	33,0	39,2	42,7	1,25	1,22	1,22
Болгарія	34,4	32,6	31,0	11,5	9,5	11,0	59,8	46,4	55,2	-3,1	-3,3	-4,3	6,0	0,7	1,7	0,14	0,21	0,23	9,9	14,7	16,3	0,38	0,46	0,47
Британія	12,0	10,7	9,6	4,8	7,8	5,7	21,0	32,6	34,7	-92,2	-15,3	-2,6	2,8	1,9	2,6	1,52	1,24	1,39	34,3	35,9	39,1	1,30	1,12	1,12
Греція	27,6	25,4	23,3	9,9	12,5	26,8	52,1	45,0	59,3	-38,8	-7,5	-5,6	0,9	-5,4	0,8	0,85	0,87	0,66	25,1	28,9	26,1	0,95	0,90	0,75
Данія	16,5	14,0	12,8	5,1	6,0	5,2	23,4	20,2	28,0	9,6	9,2	7,2	2,4	1,6	1,1	1,86	1,87	1,84	34,1	41,8	44,9	1,30	1,30	1,28
Естонія	30,2	29,3	27,1	7,9	16,9	8,6	53,4	45,4	54,1	-1,6	-0,6	-1,3	9,5	2,5	2,1	0,39	0,47	0,60	16,5	21,1	26,3	0,63	0,66	0,75
Ірландія	14,8	13,0	11,8	4,4	13,6	11,3	33,3	48,7	61,2	43,1	54,1	54,4	5,7	-0,3	4,8	1,93	1,55	1,62	40,2	42,9	47,8	1,53	1,34	1,37
Іспанія	21,3	19,4	18,5	9,2	20,1	24,3	24,5	36,6	44,5	-49,5	-2,3	-0,6	3,7	0,0	1,4	1,01	0,99	0,92	27,9	32,3	33,8	1,06	1,01	0,97
Італія	24,4	21,8	20,8	7,7	8,4	12,5	48,3	48,0	52,4	6,7	-4,7	5,2	0,9	1,7	-0,4	1,22	1,16	1,06	29,7	34,7	34,7	1,13	1,08	0,99
Кіпр	28,1	26,2	25,7	5,3	6,4	15,9	23,5	20,4	30,1	-2,2	-3,8	-4,3	3,9	1,4	-2,3	0,94	0,99	0,83	27,3	33,9	30,9	1,04	1,06	0,88
Латвія	29,5	27,3	24,7	8,8	19,0	9,5	45,9	45,0	51,9	-2,4	-1,3	-3,2	10,2	-2,9	2,4	0,29	0,37	0,49	14,3	17,5	23,3	0,54	0,55	0,67
Литва	31,1	29,7	27,1	8,3	17,8	11,1	52,5	41,4	49,0	-2,1	-1	-3,6	0,3	1,6	2,9	0,30	0,39	0,50	14,7	20,1	26,6	0,56	0,63	0,76
Люксембург	9,9	8,4	8,1	4,3	6,2	7,1	26,4	29,3	30,3	-2,9	-5,9	-9	4,1	5,1	1,5	3,04	3,33	3,30	67,2	84,2	88,85	2,55	2,62	2,5
Мальта	26,9	26,0	24,0	7,2	6,9	5,9	46,4	46,5	47,4	-0,8	-2,1	-1,6	3,7	4,3	1,3	0,57	0,64	0,69	21,0	26,7	28,83	0,80	0,83	0,82
Нідерланди	12,0	10,0	9,2	5,3	5,5	7,2	39,7	27,1	33,1	40,4	57,2	64	2,3	1,1	0,9	1,57	1,63	1,57	36,9	44,7	47,1	1,40	1,39	1,35
Німеччина	15,4	13,9	13,3	25,4	7,7	5,0	52,5	46,9	45,2	716,6	204	228	0,7	4,1	1,6	1,32	1,35	1,45	32,1	39,5	45,6	1,22	1,23	1,3
Польща	27,1	25,4	23,5	17,7	12,1	12,7	52,2	25,5	34,8	-5,6	-1,4	1,9	3,5	3,7	3,4	0,30	0,41	0,44	13,8	20,7	24,8	0,52	0,64	0,71
Португалія	21,2	19,2	18,7	8,6	10,8	14,2	48,0	52,0	48,7	-14,4	-3,8	-9,8	0,8	1,9	0,9	0,72	0,73	0,67	22,1	26,9	28,3	0,84	0,84	0,81
Румунія	32,2	29,8	28,1	5,8	6,9	7,0	56,3	34,9	45,3	-4,9	-2,2	-9,5	4,3	-0,9	1,8	0,18	0,26	0,30	9,5	16,2	19,4	0,36	0,50	0,55
Словаччина	17,6	16,4	14,6	16,2	14,4	12,7	68,1	59,3	63,7	-0,5	1,8	4,1	6,5	4,8	2,4	0,45	0,53	0,56	16,6	24,4	27,6	0,63	0,76	0,79
Словенія	26,0	24,3	23,5	6,5	7,3	13,6	47,3	43,3	47,9	-1,1	-1	1,1	4,0	1,2	2,6	0,69	0,76	0,73	23,9	27,6	29,9	0,91	0,86	0,86
Угорщина	24,5	23,3	21,6	7,3	11,2	7,1	46,1	50,6	46,3	-4,1	6,2	2,7	4,3	0,8	3,6	0,42	0,42	0,42	17,2	21,5	24,5	0,65	0,67	0,7
Фінляндія	16,6	14,0	12,9	8,4	8,4	8,6	23,5	23,4	21,4	15,8	4,4	5	2,8	3,0	-0,1	1,49	1,50	1,51	32,1	38,3	39,7	1,22	1,19	1,14

Закінчення табл. 3

1	2		3		4		5		6		7		8		9									
Франція	13,8	11,3	10,8	9,3	9,3	9,7	40,6	39,8	39,9	-0,7	-1,2	-5,7	1,6	2,0	0,2	1,33	1,32	1,30	30,4	35,9	38,8	1,16	1,12	1,11
Хорватія	31,5	29,8	28,0	12,7	12,2	21,0	58,4	56,9	64,6	-8,8	-9,4	-8,3	4,2	-1,7	-0,4	0,39	0,44	0,41	15,5	18,9	21,2	0,59	0,59	0,61
Чехія	18,5	16,7	15,3	7,9	9,0	7,9	53,6	43,3	43,4	-1,7	2,8	12,2	6,4	2,3	2,0	0,51	0,64	0,59	22,3	27,0	30,4	0,85	0,84	0,87
Швеція	17,5	15,0	13,6	7,6	8,4	7,9	18,6	16,1	15,9	23,7	10,9	20,3	2,8	6,0	2,3	1,65	0,99	0,92	34,3	41,7	45,1	1,30	1,30	1,29
В середньо- му по ЄС	18,9	17,3	16,2	8,8	10,3	10,8	42,6	39,2	43,5	22,9	-2,7	3,4	22,9	-2,7	3,4	1	1	1	26,31	32,1	34,96	1	1	1
Україна	25,0	30,0	40,0	7,2	8,1	8,8	42,5	33,9	28,0	1,0	-8,7	-7,9	2,7	4,2	-6,8	0,07	0,1	0,09	6,5	7,7	8,7	0,25	0,24	0,25

*Розроблено автором самостійно на основі джерел [16; 17; 19; 22; 23; 24]

Таблиця 4

Приклади країн, які не відповідають встановленим критеріям і мають високий рівень макроекономічних загроз розвитку

Показник	Пороговий рівень	Роки		
		2005	2010	2014
Тіньова економіка, %	25–30 %	Греція – 27,6, Кіпр – 28,1, Латвія – 29,5, Мальта – 26,5, Польща – 27,1, Словенія – 26,0	Греція – 25,4, Хорватія – 29,8, Естонія – 29,3, Кіпр – 26,2, Латвія – 27,3, Литва – 26,7, Мальта – 26,0, Польща – 25,4, Румунія – 29,8	Естонія – 27, Хорватія – 28, Кіпр – 25,7, Латвія – 27,7, Литва – 27,1, Румунія – 28
	30–35 %	Хорватія – 31,5, Болгарія – 34,4, Естонія – 30,2, Литва – 31,1, Румунія – 32,2	Болгарія – 32,6	Болгарія – 31
Інфляція	10–15 %	–	–	–
ВВП на душу населення за ПКС від середнього по ЄС-28	0,75	Болгарія – 0,38, Естонія – 0,63, Латвія – 0,54, Литва – 0,56, Польща – 0,52, Румунія – 0,36, Словаччина – 0,63, Угорщина – 0,65, Хорватія – 0,59	Хорватія – 0,59, Болгарія – 0,46, Естонія – 0,66, Латвія – 0,55, Литва – 0,63, Польща – 0,64, Румунія – 0,5, Угорщина – 0,67	Болгарія – 0,47, Латвія – 0,67, Угорщина – 0,7, Хорватія – 0,67
ВВП на душу населення від середнього по ЄС-28	0,5	Болгарія – 0,14, Естонія – 0,39, Латвія – 0,29, Литва – 0,30, Польща – 0,3, Румунія – 0,17, Словаччина – 0,44, Угорщина – 0,42, Хорватія – 0,39	Болгарія – 0,21, Естонія – 0,47, Латвія – 0,36, Литва – 0,38, Польща – 0,40, Румунія – 0,26, Угорщина – 0,41, Хорватія – 0,43	Болгарія – 0,23, Латвія – 0,48, Литва – 0,49, Польща – 0,44, Румунія – 0,3, Угорщина – 0,42, Хорватія – 0,41
Темп приросту ВВП, %	від'ємне значення	–	Греція – «-5,4», Ірландія – «-0,3», Латвія – «-2,9», Румунія – «-0,9», Хорватія – «-1,7»	Італія – «-0,4», Кіпр – «-2,3», Фінляндія – «-0,1», Хорватія – «-0,4»
Безробіття, %	7–15 %	Бельгія – 8,5, Естонія – 7,9, Болгарія – 1,5, Греція – 9,9, Іспанія – 9,2, Італія – 7,7, Латвія – 8,8, Литва – 8,3, Мальта – 7,2, Португалія – 8,6, Угорщина – 7,3, Фінляндія – 8,4, Франція – 9,3, Хорватія – 12,7, Чехія – 7,9, Швеція – 7,6	Бельгія – 8,3, Болгарія – 9,5, Ірландія – 13,6, Греція – 12,5, Італія – 8,4, Німеччина – 7,7, Польща – 12,1, Португалія – 10,8, Словаччина – 14,4, Словенія – 7,3, Угорщина – 11,2, Фінляндія – 8,4, Франція – 9,3, Хорватія – 12,2, Чехія – 9,0, Швеція – 8,4	Бельгія – 8,5, Болгарія – 11, Естонія – 8,6, Ірландія – 11,3, Італія – 12,5, Латвія – 9,5, Литва – 11,1 Люксембург – 7,1, Нідерланди – 7,2, Польща – 12,7, Португалія – 14,2, Румунія – 7,0, Словаччина – 12,7, Словенія – 13,6, Угорщина – 7,1, Фінляндія – 8,6, Франція – 9,7, Чехія – 7,9, Швеція – 7,9
	15 %	Німеччина – 25,4, Польща – 17,7, Словаччина – 16,2	Естонія – 16,9, Іспанія – 20,1, Латвія – 19,0, Литва – 17,8	Греція – 26,8, Іспанія – 24,3, Кіпр – 15,9, Хорватія – 21
Рівень тривалого безробіття, %	30 %	20 країн не відповідають	20 країн не відповідають	24 країни не відповідають
Сальдо торговельного балансу	від'ємне значення	19 країн не відповідають	19 країн не відповідають	16 країн не відповідають

*Розроблено автором самостійно на основі даних табл. 3

чного впливу на економіку, а в інших – супроводжують негативні явища та свідчать про відтворювальну її систему.

Дані табл. 5 свідчать про те, що найбільш безпечними країнами Європейського Союзу, які відповідають встановленим нормативам макроекономічної безпеки за основними її індикаторами в 2005 році, були Австрія, Да-

нія, Фінляндія та Швеція, причому в 2014 році відсоток абсолютно економічно безпечних країн зменшився із 14,3 до 7,1 %, і такими країнами залишилися лише Данія та Швеція. В цілому рівень макроекономічної безпеки за досліджуванний період по країнах Європейського Союзу зміцнився, оскільки основним макроекономічним критерієм (5 най-

Кількість країн, які не відповідають встановленим критеріям

Кількість критеріїв	Кількість країн, 2005 рік	Питома вага, %	Кількість країн, 2010 рік	Питома вага, %	Кількість країн, 2014 рік	Питома вага, %
8	4* (Австрія, Данія, Фінляндія, Швеція)	14,3	4* (Нідерланди, Данія, Фінляндія, Швеція)	14,3	2* (Данія, Швеція)	7,1
7	13	46,4	11	39,3	11	39,3
6	19	67,9	18	64,2	18	64,2
5	20	71,3	22	78,6	24	85,7
4	23	82,1	22	78,6	26	92,9
3	28* (Хорватія, Румунія, Естонія, Болгарія, Литва)	100,0	28* (Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Хорватія, Румунія)	100,0	28* (Болгарія, Хорватія)	100,0

*Складено автором самостійно на основі табл. 3 (країни, які відповідають лише зазначеній кількості критеріїв макроекономічної безпеки)

вагоміших) у 2005 році відповідало 20 країн (71,3 % від загальної кількості), а в 2014 році кількість країн, які відповідали критичним значенням економічної безпеки, зросла, і їх питома вага становила 85,7 %. Упродовж аналізованого періоду в зону ризику потрапила Болгарія та Хорватія, в небезпечній зоні перебувала Естонія, Литва, Латвія, Румунія. Україна як незалежна держава в найбільш безпечному макроекономічному середовищі перебувала в 2005 році, оскільки відповідала майже 5 нормативам, у 2014 році рівень макроекономічної безпеки перейшов у критичний стан та сигналізував про серйозні структурно-системні дисбаланси розвитку.

Висновок. Отже, якщо використовувати запропоновані автором показники макроекономічної безпеки та їх критичні значення, можемо спостерігати прямопропорційну залежність між рівнем розрахованих показників та темпами економічного зростання досліджуваних країн-членів Європейського Союзу. У процесі дослідження нами встановлено, що серед країн ЄС-28 не існує країн, які б не відповідали нормативним значенням макроекономічних показників і при цьому демонстрували найвищий рівень життя населення. Це ще раз підтверджує той факт, що запропонований автором перелік показників і їх критичних значень є економічно обґрунтованим і побудований за принципами адекватності, репрезентативності, комплексності, інформативності і може бути використаний під час оцінки рівня макроекономічної безпеки на європейському рівні.

У подальших наукових дослідженнях ми ставимо за мету продовжити оцінку рівня економічної безпеки по країнах ЄС-28 за іншими функціональними складовими та найбільш вагомими індикаторами, при цьому перелік індикаторів може доповнюватись або уточнюватись. Крім того, ми маємо за мету визначити вагові коефіцієнти функціональних складових економічної безпеки, які можуть бути застосовані під час оцінювання рівня економічної безпеки не лише на локальному, регіональному, національному рівнях, але й на європейському рівні з метою рейтингування країн за індексом економічної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доповідь про людський розвиток 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://hdr.undp.org/en/media/10_HDR2014_RU_Statistics.pdf
2. Дудка Ю. П. Рейтинги України у міжнародних вимірах та їх вплив на економічну безпеку / Ю. П. Дудка // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 4. – С. 36–41.
3. Илларионов А. Критерии экономической безопасности / А. Илларионов // Вопросы экономики. – 1998. – № 10. – С. 35–58.
4. Майєр Дж. Міжнародне середовище бізнесу: конкуренція та регулювання в глобальній економіці / Дж. Майєр, Д. Олесневич ; [пер. з англ.]. – К., 2002. – 703 с.
5. Мамчур О. І. Новітні економічні типології країн світу / О. І. Мамчур, С. В. Сідорова // Геополітика і екогеодинаміка регіонів. – 2014. – С. 141–146.
6. Никитенко П. Г. Экономическая безопасность: теория, методология, практика / П. Г. Никитенко, В. Г. Булаво; Институт экономики НАН Беларуси. – Минск : Право и экономика, 2009. – 394 с.
7. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі : аналітична доповідь / Ю. М. Харазішвілі, Є. В. Дронь. – К : НІСД, 2014. – 126 с.
8. Про затвердження класифікації країн світу. Державний комітет статистики України від 30 грудня 2013 року № 426. Зі змінами і доповненнями, внесеними Наказом Державної служби статистики України від 18 грудня 2014 року № 396.
9. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wds.org.ua/uk/sustainable-development/>
10. Стратегічний дослідницький інститут США // The heritage foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index/>
11. Тарасюк С. О. Технологія профорієнтаційної роботи з безробітними, які тривалий час перебувають на обліку в державній службі зайнятості : монографія / С. О. Тарасюк, Л. Г. Авдєєв, А. В. Алексєєва, та ін. ; М-во соц. політики України, Держ. служба зайнятості України. – К., 2011. – 308 с.

12. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання (МЦПД, 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf

13. Чехович Г. Т. Методичні підходи до оцінки економічної безпеки країни та регіонів / Г. Т. Чехович // Ефективна економіка. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2437>

14. Ease of doing business index // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ>

15. Euromoney learning solutions [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euromoney.com/>

16. GDP growth // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

17. GDP per capita // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

18. IMD World Competitiveness center [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imd.org/>

19. Information-Analytical Center Infolight [Електронний ресурс]. – Режим доступу : infolight.org.ua/content/index-ekonomichnih-svobod-2014-misce-ukrayini

20. International monetary fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.imf.org/external/index.htm>

21. KOF Swiss Economic Institute [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalization.kof.ethz.ch/>

22. Long-term unemployment // The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.LTRM.ZS>

23. Luxembourg GDP // Trading economics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tradingeconomics.com/luxembourg/gdp>

24. World economic forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-2014.pdf

REFERENCES

Chekhovych, H. T. "Metodychni pidkhody do otsinky ekonomichnoi bezpeky krainy ta rehioniv" [Methodological approaches to assessing the economic security of the country and regions]. *Efektivna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2437>

Dudka, Yu. P. "Reitynhy Ukrainy u mizhnarodnykh vymirakh ta yikh vplyv na ekonomichnu bezpeku" [Ratings of Ukraine in international dimensions and their impact on economic security]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 4 (2009): 36-41.

"Dopovid pro liudskyi rozvytok 2014" [Human Development Report 2014]. http://hdr.undp.org/en/media/10_HDR2014_RU_Statistics.pdf

"Ease of doing business index" The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ>

"Euromoney learning solutions" <http://www.euromoney.com/>

"GDP growth" The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

"GDP per capita" The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

Illarionov, A. "Kriterii ekonomicheskoy bezopasnosti" [Criteria for economic security]. *Voprosy ekonomiki*, no. 10 (1998): 35-58.

"IMD World Competitiveness center" <http://www.imd.org/>

"Information-Analytical Center Infolight" infolight.org.ua/content/index-ekonomichnih-svobod-2014-misce-ukrayini

"International monetary fund" <https://www.imf.org/external/index.htm>

Kharazishvili, Yu. M., and Dron, Ye. V. *Prohnozuvannia indykatyvoriv, porohovykh znachen ta rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy u serednyostrokovii perspektyvi* [Prediction indicators and thresholds of economic security of Ukraine in the medium term]. Kyiv: NISD, 2014.

"KOF Swiss Economic Institute" <http://globalization.kof.ethz.ch/>

[Legal Act of Ukraine] (2014).

"Long-term unemployment" The World Bank. <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.LTRM.ZS>

"Luxembourg GDP" Trading economics. <http://www.tradingeconomics.com/luxembourg/gdp>

Maier, Dzh., and Olesnevych, D. *Mizhnarodne seredovyshche biznesu: konkurentsia ta rehuliuвання v hlobalnii ekonomitsi* [The international business environment, competition and regulation in the global economy]. Kyiv, 2002.

Mamchur, O. I., and Sidorova, S. V. "Novitni ekonomichni ty polohii krain svitu" [The latest economic typology countries]. *Geopolitika i ekogeodinamika regionov* (2014): 141-146.

Nikitenko, P. G., and Bulavko, V. G. *Ekonomicheskaya bezopasnost: teoriya, metodologiya, praktika* [Economic security: the theory, methodology, practice]. Minsk: Pravo i ekonomika, 2009.

"Svitovyi tsentr danykh z heoinformatyky ta staloho rozvytku" [World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development]. <http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/>

"Stratehichnyi doslidnytskyi instytut SShA" [Strategic Research Institute of the United States]. The heritage foundation. <http://www.heritage.org/index/>

Tarasiuk, S. O. et al. *Tekhnolohiia proforiientatsiinoi roboty z bezrobotnyimi, iaki tryvaly chas perebuvaly na obliku v derzhavnii sluzhbi zainiatosti* [Technology vocational guidance of the unemployed who have been registered in state employment]. Kyiv, 2011.

"Tynova ekonomika v Ukraini: prychny ta shliakhy podolannia (MTsPD, 2014)" [The shadow economy in Ukraine: Causes and Cures (ICPS, 2014)]. http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaekonom_kaukra_ni.pdf

World economic forum. http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-2014.pdf